

RIIKLIKE JA MAAKONDLIKE ARENGUSTRATEEGIADE VÕRDLEVALANALÜÜS

Analüüsi eesmärk oli selgitada ja võrrelda, kuidas on erinevates riiklikes arengudokumentides ja maakondlike arengustrateegiates käsitletud:

- Eesti majandusarengu kontsentreerumise küsimust,
- arengupiirkonna ulatust sh arengut toetavaid piiriüleseid võimalusi,
- piirkondliku spetsialiseerumise alternatiive,
- regionaalse arengu institutsionaalset raamistikku,
- arengut suunavaid väärtusi.

Regionaalse aspektiga üleriigilised strateegilised arengudokumendid (RAS, Eesti 2030) peavad majandustegevuse ja inimeste kontsentreerumist mittedoovitatavaks ja seavad eesmärgiks majanduse regionaalse tasakaalustatuse, kuid teevad seda „realistlikust vaatest“. Regionaalse võrdsuse asemel on eesmärk kompenseerida piirkondlikke ebavõrdsaid olusid ja vältida piirkondliku ebavõrdsuse negatiivsete tagajärgede kuhjumist. Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014-2020 seevastu ei pea majanduse kontsentreerimist probleemiks ning eesmärgistab tugeva kasvupotentsiaaliga suurettevõtteid.

Olulisim erinevus arengupiirkondade territoriaalse ulatuse määramisel on riiklike arengudokumentide vahel. Regionaalse fookusega RAS ja Eesti 2030 opereerivad toimepiirkondadega, ettevõtluse kasvustrateegias on arengupiirkonnaks kogu Eesti keskus Tallinnas.

Piirkondliku arengu rahvusvahelisi ja piiriüleseid võimalusi kirjeldatakse strateegiates üsna pealiskaudselt. Tallinna jaoks nimetatakse peamiste piiriüleste partneritena Helsingit ja Peterburi, Tartu puhul seatakse eesmärgiks koostööd Pihkva ja Riiaga. Ida-Viru maakond otsib oma arenguvõimalusi Tallinn - Peterburi - Helsingi (Kotka) kolmnurgas. Paljude

väiksemate maakondade jaoks ei kujuta rahvusvaheline koostöö endast olulist arenguvõimalust – vähemalt maakondlikes strateegiates ei ole sellest juttu.

Mõlemad üleriigilised Eesti territoriaalset arengut suunavad arengudokumendid (RAS ja Eesti 2030) käsitlevad institutsionaalse raamistiku alusena mitmetasandilise valitsemise mudelit. Ettevõtluse kasvustrateegias seatakse eesmärgiks poliitikavaldkondade ülene koostöö ning valitsusväliste partnerite kaasatus, piirkondliku ettevõtluse arendustegevuses antakse strateegias võtmeroll maakondlikele arenduskeskustele.

Eraldi uuriti, millistest väärtustest on kantud erinevad arengudokumendid. Eesti riiklikes, regionaalsetes ja maakondlikes arengudokumentides domineerivad modernsed väärtused – majanduskasv, konkurentsivõime, suurem tootlikkus, jms. Kui ettevõtluse kasvustrateegia on läbivalt modernistlik, siis riigi regionaalarengu dokumentides sisaldub arengut suunavate põhimõtetenä kohati ka pehmemad „postmodernseid“ väärtusi nagu jätkusuutlikkus, säästlikkus, kogukond, osalus jne. Siiski on ka arengudokumentides sisalduvaid keskkonnaeesmärke esitatud peamiselt läbi majanduskasvu ja parema konkurentsivõime prisma.

Riiklikud strateegiad

	Regionaalarengu strateegia	Planeering Eesti 2030	Kasvustrateegia Eesti 2020	Energia- majanduse arengukava	Maakondlike arenduskeskuste strateegia
Arengu- piirkonna ulatus	Toimepiirkond	15 toimepiirkonda	Eesti; mitte- määratletud regioonid	Eesti; mõõtmis- raamistikuna ka maakonnad	15 maakonda
Piirkondlik spetsialiseerumine	Linnapiirkondades põhimõttena; regioonides ja maakondades ettepanekuna majandusharude tasandil	Linnapiirkondades põhimõttena	Ettevõtted kasvualdkondades		
Majandus- arengu kontsentree- ritus	Tasakaalustatus, sh mõõdetava indikaatorina (Harju SKT %)	Tasakaalustatus	Fookus suur-, võtme- ja kasvuklientidele (ettevõtetele)	Energiatootmise hajutatuse üld- põhimõttena, kuid mitte mõõdetava eesmärgina	Palgakasv väljas- pool Tallinna läbi ettevõtete konkurentsivõime
Piiriüle- sed ja rahvus- vahelised võimalused	Piiriüle- sed töö- jõuareaalid ja üldine piiriüle- ne koostöö	Üldised võima- lused: Talsinki; Ida-Viru-Peter- buri regioon; Tartu-Pihkva- Riia; Valga-Valka	Ettevõtete ja teadusasutuste piiriüle- ne ja üle- euroopaline koostöö	Üleminek BRELList Kesk-Euroopa elektrivõrku- desse	
Regionaalne institutsio- naalne raamistik	Mitmetasandi- line valitsemine, tasandite sidu- sus	Mitmetasandi- line valitsemine, partnerlus maa- konna- planeeringute raames, regioonide- vahe- line koostöö	Riiklikud arend- ajad – MKM, tehnoloogia arenduskesku- sed ja klastrid; Maakondades – MAKid		Riiklik rahastamine, MAK koostöö huvigruppidega, KOV, OVL, ettevõtete osalus
Arengut suunavad väärtused	Areng ja kasv; ökoloogilised väärtused kui ressursid regio- naalse spetsi- aliseerumise raames	Konkurent- sivõime ühen- datuna ela- misviiside (sh ökoloogiline elulaad) pal- jususega	Kasv ja konku- rentsivõime	Konkurent- sivõime kasv; ökoloogilised väärtused läbi EL kliima- ja en- ergiapoliitikast tulenevate kesk- konnanõuete	Kasv ja konku- rentsivõime

Maakondlikud arengustrateegiad

	Harjumaa	Tartumaa	Ida-Virumaa	Pärnumaa
Arengupiirkonna ulatus	Harju maakond	Tartu maakond; Lõuna-Eesti turismiturunduspiirkonnana	Ida-Viru maakond	Pärnu maakond
Piirkondlik spetsialiseerumine	Teadmismahukas majandus, sh tark tootmine ja kõrge lisandväärtusega teenused	Tarkade ettevõtete kodu; ettevõtete horisontaalne ja vertikaalne spetsialiseerumine üldiselt	Maakonnasisene jaotus: tööstus- ja ettevõtluspiirkonnad ning puhkepiirkonnad; kaevandussektoril põhinev ringmajandus	Piirkonnaspetsiifilised kompetentsivaldkonnad ja neile tuginev kõrgema lisandväärtusega ettevõtlus: loodusressursside väärindamine, kuurordimajandus ja taastusravi, biotehnoloogia, hõbemajandus
Majandusarengu kontsentreeritus	Eesti arenguverdur	Atraktiivseim maakond Lõuna-Eestis	Soome lahe regiooni suurlinnapiirkondade kasvule tuginevad arenguvõimalused	Maakonna- ja regioonikeskus Pärnu on Eesti suvepealinn
Piiriülesed ja rahvusvahelised võimalused	Põhja-Euroopa tõmbekeskus ning Tallinna ja Helsingi kaksiklinnana; kiired, keskkonnasõbralikud ja mugavad ühendused teiste riikidega	Soome, Vene, Läti, Leedu ja Saksa turismiturud; raudteeühendus Riiga	Kuulumine Soome lahe arenguregiooni, mis hõlmab Tallinna, Helsingi ning Sankt Peterburi linna- ja piirkondi ja nende vahele jäävaid tööstus-, logistika- ning puhkealasid (sh Ida-Viru)	Looduslähedane ja peresõbralik regioon Läänemere ruumis: ViaBaltica, Rail Baltic, lennuühendused Põhjamaadega
Regionaalne institutsionaalne raamistik	Harjumaa Arengukomisjon, kuhu kuuluvad OVL jt organisatsioonid	Lõuna-Eesti ligi 100 töötajaga võrgustikuna toimiv arenguagentuur tegeleb transpordi-, tööstus- ja turismiarenduse ning piirkonna ja selle ettevõtete turundamisega	IVOL	Regionaalne innovatsioonisüsteem
Arengut suunavad väärtused	Teadmistemahukas majandus, kõrge lisandväärtus; elukeskkond on turvaline ja roheline; rahulolevad, uuendusmeelsed ja tegusad inimesed ning kodukohta ja kultuuri väärtustav kogukond; Harjumaal on hea!	Keskne koht Tartumaa strateegias on inimesel. Elanike arv ja selle muutumine on olulisim arengunäitaja. Eesti kultuuri ja hariduse keskus; Lõuna-Eesti suurim kaubamaja; roheline ülikooli- ja Euroopa kultuuri- pealinn	Majandusareng, suur lisandväärtus	Edu Läänemere ruumis; hoolivus, avatus, osalus, järjekindlus, koostöö, roheline mõtteviis

Maakondlikud arengustrateegiad

	Võrumaa	Valgamaa	Jõgevamaa	Järvamaa
Arengupiirkonna ulatus	Võru maakond – Võro ja Seto	Valga maakond; Kagu-Eesti koostööpiirkond	Jõgeva maakond; Tartu regionaalse toimepiirkonna osa	Järva maakond
Piirkondlik spetsialiseerumine	Kohaliku ressursi nutikas väärindamine: puit, toit, puhkemajandus	Piirkonnaspetsiifilised kompetentsi- ja kasvuvaldkonnad – väärikat vananemist toetav sotsiaalhoolekanne, energiatõhus logistika ning piirkondlikku ressursi ja koostööpotentsiaali kasutatav turismiturundus	Põllumajandus, toidu- ja puidusektor	Traditsiooniline ettevõtlus, uus majandus ja targad töökohad;
Majandusarengu kontsentreeritus	Heaolu maakonna kahanemise kontekstis		Eesmärgiks erinevuste vähendamine regionaalse keskuse Tartumaaga	Ärksate Eesti-maalaste elu- ja kohtumispaik, kus katsetatakse ja luuakse uusi koostööformaate ja näidatakse selles osas teed tervele Eestile
Piiriülesed ja rahvusvahelised võimalused	Ühendused piirinaabritega	Valga-Valka piiri-ülene koostöö teenuste osutamisel (tervishoid, haridus, turvalisus); kiired rongiühendused Riiga ja Peterburi	Peipsi laevaliikluse taastamine	
Regionaalne institutsionaalne raamistik	Riigi regionaalprogrammid; Ettevõtluse tugistruktuuride (SA VAK, Töötukassa, TSENER) koostöö; ettevõtlusalade võrgustik	Lõuna-Eesti ühine investorteenindus	MARO tugevdamine	Regionaalne innovatsioonisüsteem: valdkondlikud nõukojad ja strateegiline juhtgrupp
Arengut suunavad väärtused	Inimeste õnn ja toimetulek; puhas loodus ja elukeskkond, Võru ja Seto omakultuur	Ettevõtlikkus, uuen- duslikkus, hoolivus, eripalgeliste kultuuride põimumine; ökoloogia läbi tehnoloogiate ja teadlikkuse	Heaolu, elukoha väärtus, kahanemise aktsepteerimine	Töö paindlikkus ja inimesekeskus; osalus, kogukondlikkus, mõtestatud, koostöö, säästlik ja keskkonnasõbralik eluviis